

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 12.

Tisdagen den 5 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästföljande januari.

§ 2.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till bankoutskottet propositionerna:

nr 42, angående pension åt vaktmästaren vid artilleristabens lokaler i Stockholm Frans Wilhelm Klint; och

nr 43, angående pension åt musikfaniunkaren i Norra skånska infanteriregementet Emil Johan August Schliwa; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 45, angående anläggning av skjutbana för Smålands artilleriregemente;

nr 51, angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang;

nr 52, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang; och

nr 55, angående rätt för revisorn och bokhållaren hos statskontoret, A. A. Tersmeden att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

§ 3.

Vidare föredrogs var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och remitterades därvid:

till särskilda utskottet motionerna:

nr 254, av herr *Berglund m. fl.*;

nr 255, av herrar *Hage* och *Eriksson* i Stockholm;

nr 256, av herr *Hage m. fl.*;

nr 257, av herr *Lindqvist* i Kosta;

nr 258, av herr *Gylfe m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 12.

nr 259 och 260, av herrar *Eriksson* i Stockholm och *Bärg* i Katrineholm;

nr 261, av herr *Karlsson* i Sandviken *m. fl.*; och
nr 262 och 263, av herrar *Lovén* och *Strid*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 264, av herr *Sjölander m. fl.*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 265, av herr *Moberger*; och

nr 266, av herr *Björck m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 267, av herr *Lovén*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionerna nr 268 och 269, av herr *Thore*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 270, av herr *Pettersson* i Södertälje; samt

till lagutskottet motionen nr 271, av herr *Sommelius m. fl.*

§ 4.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *N o r m a n*, som yttrade: Herr talman! Vår folkförsörjningsfråga under nu rådande kristid tilldrager sig allt större uppmärksamhet. De uttalanden, som vid olika tillfällen och från olika håll blivit gjorda rörande tillförlitligheten av de beräkningar, på vilka den nuvarande ransoneringsplanen bygger, ha väckt oro. Hans excellens statsministerns framställning om läget av vår folkförsörjning å Musikaliska Akademien den 30 dec. och hans excellens utrikesministerns yttrande i remissdebatten, ha ej givit anledning att skingra denna oro. Visserligen tycktes en mera optimistisk uppfattning göra sig gällande i jordbruksministerns anförande i remissdebatten. Enligt uppgift i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning för den 30 januari skulle också jordbruksministern ha till tidningens korrespondent uttalat att utsikterna för brödransoneringsplanen ha ljusnat och förhoppning att ransoneringsplanen skall kunna bibehållas. Enligt den på jordbruksministerns meddelanden byggda beräkningen i nämnda tidning skulle vårt bröd med bibehållande av nuvarande ransoner räcka in i augusti.

Från folkhushållningskommissionen har däremot kommit ett meddelande av senare datum, att läget för oss är synnerligen bekymmersamt och tröskningsrapporterna särdeles nedslående.

Under sådana förhållanden råder stor ovisshet om hurudant det verkliga läget är. Uppgifterna från olika håll, som var för sig borde vara tillförlitliga, tyckas motsäga varandra. En sådan ovisshet är ingalunda gagnelig. Det har sagts att en eventuell inknappning av ransonererna i första hand skulle gå ut över jordbrukarnas självhushåll, och då är det ju självfallet att man hos dem snarast önskar veta vad man har att rätta sig efter.

Samma är givetvis förhållandet med landets övriga medborgare, vilka ej känna sig tillfreds med svävande eller sinsemellan stridiga uppgifter i denna betydelsefulla fråga. *Interpellation.*
(Forts.)

Ett fortast görligt lämnat och bestämt svar från auktoritativt håll är därför av behovet påkallat och motses med intresse.

På grund härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande spörsmål:

1. Huru länge räcka de inom landet befintliga nu deklarerade förråden av brödsäd och mjöl med bibehållande av nuvarande ransoneringsplan?

2. Kan en bestämd förklaring nu givas att, någon inknappning av nu gällande ransonering ej behöver vidtagas under detta konsumtionsår?

3. Därest denna senare fråga ej kan jakande besvaras: I vilken omfattning skulle, så vitt nu är känt, eventuella indragningar i ransoneringen behöva ske och på vilka grunder skulle en ny ransoneringsplan behöva byggas?

Med hänsyn till önskvärdheten av dessa frågors skyndsamma besvarande hemställer jag, att kammaren ville omedelbart besluta över den nu gjorda framställningen.

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 5.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Sköld m. fl.*, nr 272, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande vid skolorna av konfessionslös religionsundervisning;

herr *Hansson* i Mora-Noret, nr 273, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av katekesundervisningen i skolorna och dess ersättande med undervisning i sedelära;

herr *Björck*, nr 274, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgande av statens undervisningsverksamhet till att omfatta jämväl den kvinnliga ungdomen;

herr *Hallén*, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skoldistrikt av statsbidrag för uppförande av folkskolebyggnader;

herr *Karlsson* i Nynäshamn, nr 276, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande ett alternativt förslag till trafikförbindelse mellan Sverige och Ryssland;

herr *Hage*, nr 277, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ett bättre ordnande av bostadstillgången inom vissa samhällen;

herr *Lindman m. fl.*:

nr 278, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande livsmedelsproduktionens allmänna läggning m. m.; och nr 279, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder från statens sida till underlättande av jordbrukarnas kamp mot ogräsen;

herr *Nylander*:

nr 280, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa förändringar och utvidgningar inom utrikesrepresentationen m. m.; och nr 281, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åtgärder till främjande av reguljär flygtrafik;

herrar *Vennerström* och *Werner*, nr 282, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder för en reform av hushållningssällskapen;

herr *Vennerström m. fl.*, nr 283, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överflyttande av bränslekommissionens verksamhet till skogsvårdsstyrelserna;

herrar *Vennerström* och *Werner*, nr 284, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt jordbrukare av möjlighet att upptaga lån mot säkerhet av in-teckning i kreatursbesättning och inventarier;

herr *Sjölander*:

nr 285, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande åtgärder för ökning av tillgången på småbruksjord m. m.; och nr 286, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande en förändrad organisation av egnahemsrörelsen; samt

herr *Olofsson*, nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa områden, tillhörande kronoegendomarna Kungsgården nr 1 Västbyn nr 1, samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser:

dels till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst;

dels till fullmäktige i riksbanken angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk;

dels ock till fullmäktige i riksgäldskontoret angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets memorial, nr 2, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående ändring i villkoren för statsbidrag till mindre fiskehamnsbyggnader.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Nilssons i Tänga interpellation angående brandsäkerheten hos statens nya spannmåls- och fryshusbyggnader.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jeppsson</i>		under 6 dagar fr. o. m. den 9 febr.,			
» <i>Carlson</i> i Herrljunga	» 8	»	» 6	»	
» <i>Sundberg</i>	» 7	»	» 6	»	och
» <i>Pettersson</i> i Södertälje	» 7	»	» 7	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 5 februari.

Kl. 8 e. m.

I anledning därav att tiden för avgivande av sådana motioner, som tillhörde tillfälligt utskotts behandling, med denna dag utginge, voro kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda; och leddes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen.

§ 1.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Fiskebäckskil, nr 288, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i avseende å kristendomsundervisningen i folkskolorna;

herr *Berglund m. fl.*, nr 289, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan stat och kyrka m. m.;

herr *Welin*, nr 290, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till motarbetande av ungdomens förvildning;

herr *Tengdahl*, nr 291, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omläggning av studentexamen i viss riktning m. m.;

herr *Kjellberg*, nr 292, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande vid folkskolorna och de allmänna läroverken av obligatorisk, konfessionslös, religionshistorisk undervisning;

herr *Möller m. fl.*, nr 293, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan kyrkan och staten;

herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*, nr 294, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av ändrade eller nya bestämmelser i avseende å vissa före kristiden avslutade kontrakt;

herr *Olsson* i Berg *m. fl.*, nr 295, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avhjälpande av vissa missförhållanden vid rekvisition av spannmål för statens räkning;

herr *Welin*, nr 296, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till befrämjande av äktenskapsbildningen;

herr *Ericson* i Funäsdalen *m. fl.*:

nr 297, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående befrämjande av kooperativa jordbruk; och

nr 298, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av skäliga maximipris å lantbruksredskap *m. m.*;

herr *Johansson* i Sollefteå *m. fl.*, nr 299, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående hänskjutande till riksdagens prövning av taxor för statens järnvägar samt telegraf- och telefonväsende;

herr *Nilsson* i Tånga, nr 300, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av nya eller förändrade bestämmelser rörande den av staten understödda egnahemsrörelsen;

herr *Kjellberg*, nr 301, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående medverkan från statens sida till pensionering av viss arbetskraft vid enskilda sociala anstalter;

herr *Vennerström*, nr 302, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anläggning av tjärugnar för tillvaratagande av stubbved å statens skogar;

herrar *Osberg* och *Nilsson* i Tånga, nr 303, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av en yrkesräkning;

herr *Osberg m. fl.*, nr 304, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av hästavelscentra även för de nordsvenska och belgiska raserna;

herr *Welin*, nr 305, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av förbud mot fotografiskt arbete å sön- och helgdagar; samt

herr *Engberg m. fl.*, nr 306, om ändring i § 28 regeringsformen.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:

nr 11, med anledning av remiss från första kammaren av en utav herrar G. H. von Koch och A. Pers väckt motion; och

nr 12, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr J. B. Eriksson i Grängesberg *m. fl.* väckt motion.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Berg* i Staby under den 6 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 6 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med därom den 29 sistlidna månad fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt § 69, riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blevo därtill utsedda till

ledamöter:

- herr *Adelswärd,*
- » *Bengtsson,*
- » *Berg* i Munkfors,
- » *Bergman,*
- » *Björck,*
- » *Bogren,*
- » *Borggren,*
- » *Eklund,*
- » *Engberg,*
- » *Hedin,*
- » *Holmdahl,*
- » *Johanson* i Huskvarna,
- » *Johansson* i Sollefteå,
- » *Jonsson* i Gumboda,
- » *Jönsson* i Boa,
- » *Jönsson* i Fridhill,
- » *Nilsson* i Malmö,
- » *O. Nilsson* i Örebro,
- » *Persson* i Fritorp,
- » *Persson* i Norrköping,
- » *Runefors,*
- » *Sundberg,*
- » *Thore* och
- » *Uddenberg,*

var och en med 144 röster; samt

suppleanter:

- herr *Törnkvist*,
 » *Olsson* i Kullenbergstorp,
 » *Schill*,
 » *Möller*,
 » *Johansson* i Olstorp och
 » *Svensson* i Långelanda,

var och en med 118 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 2.

Härefter företogs val av dels tolv valmän för att enligt § 70 riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård och dels tre suppleanter för dessa valmän; och blevo därvid utsedda till

valmän:

- herr *Andersson* i Milsmaden,
 » *Billqvist*,
 » *Gustafsson* i Örebro,
 » *Gylfe*,
 » *Hansson* i Stockholm,
 » *Hildebrand*,
 » *Lundström*,
 » *Nilsson* i Kabharp,
 » *Olsson* i Ramsta,
 » *Röing*,
 » *Welin* och
 » *Vennerström*,

var och med med 120 röster; samt

suppleanter:

- herr *Hallén*,
 » *Hedlund* i Östersund och
 » *Bergström* i Bäckland,

var och en med 95 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Vidare företogs nu val av sex revisorer för deltagande uti innevarande års granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning ävensom av tre supple-

anter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningarnas slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr *Jönsson* i Revinge,
» *Kristensson*,
» *Larsson* i Västerås,
» *Nilsson* i Tånga,
» *Pettersson* i Bjälbo och
» *Sommelius*,

var och en med 114 röster; samt

suppleanter:

herr *Strid*,
» *Jönsson* i Slåtåker och
» *von Sneidern*,

var och en med 103 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 4.

Slutligen anställdes val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i landsorten räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Knapasjö,
» *Andersson* i Gävle,
» *Andersson* i Grimbo,
» *Andersson* i Skivarp,
» *Bengtsson*,
» *Erlansson*,
» *Hage*,
» *Hedlund* i Östrand,
» *Helger*,
» *Kahlström*,
» *Larsson* i Västerås,
» *Lovén*,
» *Magnusson* i Tumhult,
» *Magnusson* i Kalmar,
» *Mossberg*,
» *Nilsson* i Antnäs,
» *O. Nilsson* i Örebro,

herr *Olofsson*,
 » *Persson* i Tofta,
 » *Persson* i Norrköping,
 » *Rehn*,
 » *Runefors*,
 » *Röing* och
 » *Öberg*,

var och en med 102 röster; samt

suppleanter:

herr *Nilsson* i Kristianstad,
 » *Westman*,
 » *Isaksson*,
 » *Hamrin*,
 » *Carlson* i Karlshamn och
 » *Eklund*,

var och en med 85 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 1—4 här ovan omförmälda valen.

§ 6.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 35, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 56, angående pension åt extra kronojägaren Theodor Falk; och

nr 57, angående pension åt kronojägaren Anders Gustaf Wahlström.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Svar & interpellation.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Petersson*, som anförde: Med kammarens tillstånd har dess ledamot herr *Olof Nilsson* i Tånga till mig riktat följande spörsmål:

Anser herr statsrådet, att de spannmålslagerhus- och fryshusbyggnader, som äro under uppförande, i byggnadssätt och byggnadsmateriel fylla kraven på brandsäkerhet?

Svar å interpellation.
(Forts.)

Om så icke är fallet, vilka åtgärder anser herr statsrådet böra vidtagas, för att de i dessa byggnader lagrade livsmedlen må erhålla ett tillfredsställande skydd mot eldfara?

Vid besvarande av denna interpellation vill jag först bringa i erinran att de ifrågavarande anläggningarnas tillkomst ytterst är att hänföra till den framställning, som den 11 maj 1917 avgavs av lagerhus- och kylhuskommittén och som föranledde Kungl. Maj:ts proposition den 22 i samma månad. Sedan jordbruksutskottet avgivit utlåtande än ämnet den 25 maj, bifölls propositionen av riksdagen utan annan ändring än att riksdagen tillfogade, att det anvisade beloppet borde användas efter i ärendet verkställd närmare utredning, vars behövlighet för övrigt framhållits även av dåvarande departementschefen.

Medlemmar av lagerhus- och kylhuskommittén hade före förslaget avgivande satts i tillfälle att genom särskilda studieresor på kontinenten tillgodogöra sig de erfarenheter, som vunnits vid uppförandet av liknande byggnader i utlandet. Utan att någon meningskiljaktighet därom kommit till synes, framhöll kommittén i sin vid propositionen fogade skrivelse uttryckligen de övervägande fördelarna av träet som byggnadsmaterial i såväl spannmålslagerhusen som fryshusen. De kalkyler, som lades till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, grundade sig på att trä, på sätt kommittén föreslagit, komme till användning. Det var alltså för jordbruksutskottet och riksdagen bekant, att fråga var huvudsakligen om träbyggnader. Något särskilt uttalande angående byggnadsmaterial eller brandsäkerhet gjordes varken av dåvarande departementschefen eller i utskottsutlåtaudet, utan lämnades kommitténs yttranden och beräkningar härvidlag utan erinran.

Den erforderliga ytterligare utredningen i ärendet anförtroddes den 14 juni 1917 åt en särskilt inrättad lagerhusbyggnadskommission, vilken jämväl erhöi i uppdrag att ombesörja de särskilda anläggningarnas utförande, sedan Kungl. Maj:t i varje fall anvisat medlen.

Denna kommission har nu meddelat, att även om kommissionen skulle vid sin verksamhet kunnat anses obunden av de förutsättningar, på vilka förenämnda kommittés förslag och statsmakternas beslut i frågan vilat, kommissionen likväl funnit sig sakna skäl att frångå kommitténs förslag i fråga om byggnadsmaterial och anläggningarnas allmänna anordning.

Kommissionen har framlagt sina åsikter i frågan i en till mig lämnad redogörelse, ur vilken jag torde få meddela följande.

»Den synpunkt, som kommissionen vid uppförandet av lagerhusen och fryshusen framför andra ansett värd beaktande, är kravet på ett snabbt utförande av byggnaderna för att omedelbart och så snart sig göra låter åstadkomma lagringslokaler för spannmål och kött, speciellt med tanke på att under nuvarande kristid möjlighöra ett hushållande på bästa sätt med tillgängliga förråd. Att ur

denna synpunkt trä framför järn och betong är att föredraga som byggnadsmaterial, torde icke behöva särskilt framhållas; och det förhållande, att man med användande av järn eller betong icke under några omständigheter skulle kunna erhålla några nämnbärd lagringslokaler iordningställda under innevarande vinterperiod, var för kommissionen avgörande för valet av träkonstruktion vid byggnadernas utförande.

*Seur à intor-
pellucion
(Porta.)*

Såsom ett exempel vill kommissionen anföra, att trots strejk och abnormt otjänlig väderlek kommissionens fryshusanläggning i Hallsberg, såvitt intet oförutsett inträffar, kommer att vara driftfärdig under nästkommande mars eller april. Detta fryshus kommer därefter att i hög grad främja hushållningen med ömtåliga varor av skilda slag, vilket icke torde kunna skattas nog högt under nuvarande tid. Skulle de ökade brandriskerna, som visat sig föreligga under kristiden, hava föranlett, att fryshuset i stället blivit uppfört av armerad betong, skulle detta hava medfört ett fördröjande av byggnadens fullbordande med åtta månader, d. v. s. densamma skulle komma till ingen nytta för varuuppläggning under hela innevarande konsumtionsår; varjämte konstnaderna skulle ökas med cirka 1,000,000 kronor. Kommissionen vill för sin del framhålla, att den vinst, staten kommer att tillskyndas av lager- och fryshusen, just nu under kristiden är så betydande, att den brandrisk, som förefinnes, vid sidan därav är försvinnande.

En annan synpunkt, som verksamt bidragit till det av kommissionen träffade valet av byggnadsmaterial, är den, att kommissionen ansett sig böra tillse, att det med anslaget avsedda syftet i största möjliga utsträckning bleve förverkligat. Kommissionen har på grund av byggnadskostnadernas stegring sett sig nödsakad att inhibera tre av de beslutade spannmålslagerhusbyggnaderna, nämligen i Halmstad, Nässjö och Västerås; och antalet anläggningar skulle ytterligare hava minskats, om annat byggnadsmaterial än trä kommit till användning vid utförandet.

Vid sidan av dessa synpunkter har kommissionen givetvis måst beakta de vid varje liknande byggnadsföretag återkommande kraven på lämpliga anordningar för driftens ekonomiska skötsel.

Av driftstekniska skäl hava sålunda spannmålslagerhusen måst byggas med ett enda lagerrum i varje våning utan några eldfasta vertikala skiljeväggar. Väggen mellan lagerrummen och maskinhuset har måst genombrytas av transportremmar och mellanbottnarna av sädestransportörer. Av enahanda skäl komma kylhusens lagerutrymmen att utgöras av en eller flera enheter i varje våning samt hava byggnaderna måst genomdragas av från luftkylarna utgående sug- och trycktrummor. Kommissionen medger villigt, att dylika anordningar bidraga till ökandet av riskerna vid en eldsvåda, men vill på samma gång betona, att de för möjliggörande av en såväl ekonomisk som en tekniskt riktig drift äro absolut oundgängliga, samt att den risk, som kan vara förenad med desamma, i huvudsak neutraliserats genom de av kommissionen planerade åtgärderna till höjande av brandsäkerheten.

Spår å interpellation.
(Forts.)

Spannmålslagerhusen äro föreslagna i nära överensstämmelse med de tyska förebilder, som speciellt studerats av de utsända sakkunniga. Av den verkställda utredningen har framgått, att behovet i vart land med hänsyn till lantbrukets intressen närmast krävde centrala spannmålslagerhus i de sädesproducerande landsdelarna. Dessa centrala lagerhus måste hos oss framför allt inrättas med tanke på vår relativt våta spannmål och måste därför av skäl, som här skulle bliva för vidlyftigt att närmare anföra, byggas såsom bottenmagasin, icke såsom silos.

De tyska bottenmagasinen äro utförda och utföras allttjämt av endera armerad betong, järn eller trä. Ur driftsteknisk synpunkt är träet att föredraga, enär fuktig spannmål lättare tager skada å betongbottnar. Ur brandteknisk synpunkt står den armerade betongen främst och sist järnkonstruktionen, vilken snabbt förstöres av eld och medför hela byggnadens snara sammanstörtande.

Men om sålunda ur brandteknisk synpunkt armerad betong är det bästa byggnadsmaterialet, så är, som ovan framhållits, trä ur kostnadssynpunkt att föredraga. Det må i detta sammanhang ytterligare framhållas, att under den senaste tiden relativa prisstegringen på armerade konstruktioner i vårt land varit väsentligt högre än å träkonstruktioner, vilket än mer förskjutit den ekonomiska jämförelsen till träets förmån. Då de tyska spannmålslagerhusen med bottnar fortfarande — trots att i Tyskland stegringen å armerad betong icke varit så stor relativt träet som hos oss — i stor utsträckning byggas av trä, synes valet mellan trä och armerad betong i nuvarande tid böra träffas mera med hänsyn till de speciella kraven på snabbhet och prisbillighet i byggnadernas utförande.

Vid spannmålslagerhusens planerande hava följande åtgärder speciellt iakttagits till främjande av brandsäkerheten.

Lagerhusen hava till skydd för personalen försatts med tvenne trappor, placerade en i vardera änden av byggnaden.

Till skydd mot angrepp av eld utifrån äro lagerhusen fritt förlagda.

Ur lagerhusen har avskilts den för spannmålets torkning avsedda kaloriferen, som förlagts i ett tegelhus med betongtak vid sidan om lagerhuset. Skorstenen härtill har uppdragits ovan lagerhusets tak.

Utvändigt äro lagerhusen avsedda att isoleras å tak och väggar genom tegelbelagda papptak samt putsade väggar.

Invändig isolering är anordnad dels genom att transportbanden förläggas under bottenvåningen i betongtrummor med tak av betong, dels genom putsning av undersidan av biälklaget över bottenvåningen, i vilken upplagring av säckar sker, dels och genom att maskinavdelningen avskiljes från själva lagerhuset medelst en genomgående tegelmur med branddörrar i samtliga våningar.

Elektriska ledningar samt åskledare komma att installeras på mest betryggande sätt.

Brandsläckningsanordningarna hava, där vattenledning med tillräcklig kapacitet finnes, baserats på denna. Där vattenledning sak-

nas, har schaktats en damm av tillräcklig rymd samt anordnats pumpar av erforderlig kapacitet, uppställda i kallare, täckt med betongtak. Brandposter anordnas dels vid marken utanför byggnaden, dels i var våning. Dessutom skola assurancesprutor uppställas inom byggnaden.

I föreslagen instruktion för föreståndarne hava regelmässigt återkommande brandövningar för personalen föreskrivits.

I betraktande av att de rensmaskiner och andra apparater, som skola uppställas inom lagerhusen, icke äro av eldfarligt slag, speciellt icke äro att i detta avseende jämföra med kvarnmaskinerier, åstadkommes genom angivna anordningar relativ trygghet i brandavseende.

I betraktande av spannmålens nuvarande omistlighet har kommissionen sålunda vidtagit alla de byggnadstekniska åtgärder vid de nu under uppförande varande lagerhusen, som äro förenliga med en ekonomisk och tekniskt riktig drift av anläggningarna; men anser kommissionen, att dessa åtgärder ytterligare böra kompletteras av skärpt bevakning. Härigenom bör eldfaran under kristiden vid lagerhusen ytterligare reduceras betydligt. Kommissionen har speciellt anmodat överingenjören Thorngren och brandkaptenen Borgenstierna att upprätta förslag till sådan bevakning för att av deras förslag i tid få klarhet, om några smärre byggnadstekniska anordningar böra företagas i samband därmed.

Jamväl *fryshusen* uppföras med ledning av studieresultat, som vunnits av de utav lagerhus- och kylhuskommittén utsända sakkunniga. Här har emellertid vid valet av sättet för byggnadernas tekniska utförande det ovan behandlade kravet på snabbhet i utförandet framtingat byggande med träkonstruktioner jämväl i de fall, där man, om tiden så medgivit, på grund av värdeanhoppningens storlek normalt skulle byggt av armerad betong.

De fryshus, lagerhusbyggnadskommissionen har under uppförande, byggas dels av kommissionen direkt i Hallsberg och Malmö, dels ock av enskilda med statsunderstöd under kommissionens kontroll.

Av dessa fryshus byggas tvenne rent provisoriskt, nämligen *kommissionens fryshus i Malmö* i samband med Malmö slakthus samt *Göteborgs stads provisoriska fryshus* invid dess slakthus. Vid båda dessa anläggningar äro byggnaderna färdiga och maskinernas montering påbörjad eller klar att påbörjas. Byggnaderna äro i en våning av trä med väggar och tak av trä med fyllning av kolstybb eller torvströ. Utvändigt är fryshuset i Malmö isolerat mot eld genom takpapp å tak och väggar. Kvantiteten lagrat kött blir i Malmö provisoriska fryshus 1.400 ton och i Göteborgs 1,152 ton. Värdeanhoppningen blir sålunda avsevärd. Risken för antändning vid driften är emellertid ringa, varjämte genom temperaturens ständiga övervakning i lokalerna största säkerhet finnes för eldsvådettillbuds omedelbara upptäckande. Kommissionen vill här ytterligare understryka att vid dess provisoriska fryshus problemet framför allt varit att snabbt åstadkomma fryslokaler. Detta har också lyckats, så långt industriens leveransförmåga i avseende å maskineriet räckt till. Där-

Near å interpellation.
(Forts.)

vid har ett byggnads-sätt måst tillgripas, som innebär rätt avsevärda risker, om elden kommer lös, medan åter fryshusdriften icke medför någon egentlig eldsväderisk.

Vid dessa fryshus bör sträng bevakning anordnas. Brandsläckningarna äro baserade dels å brandposter utanför fryslokalerna, dels å i dessa uppställda assurancesprutor med saltvatten.

Beträffande övervakning och släckningsanordningar har kommissionen vid dessa liksom vid här nedan omförmälda anläggningar anmodat herrar Thorngren och Borgenstierna att avgiva förslag.

Såsom permanenta träbyggnader uppföras Malmö kylhusbolags fryshus å 1,600 ton samt fryshuset i Hallsberg å 4,000 ton.

Även här äro särskilda åtgärder vidtagna till främjande av brandsäkerheten.

Hallsbergs fryshus har ett fritt läge.

För personalens säkerhet är sörijt genom dubbla trapputgångar. Byggnaden blir utvändigt isolerad genom puts å korksten eller trä, under vilket ligger korksten. De olika rummen inom byggnaden isoleras å alla väggar, golv och tak genom putsytor eller stålslipad betong.

Hissar och trappor äro på samma sätt isolerade från de olika våningarna.

Maskinhuset är skilt från lagerlokalerna genom luftkylaren av armerad betong. Transformatorhuset är av tegel och betong samt placerat å 20 meters avstånd från byggnaden.

För brandsläckning disponeras i betongtäckt källare placerade pumpar om 30 sekundliters kapacitet och vanligt eldsläckningstryck med rörstammar till brandposter utomkring byggnaden samt inne i maskinhuset och å vinden. Brandposterna inne i fryshuset förutses normalt avstängda, då vattnet eljest skulle frysa i dem. I fryslokalerna och i korridorer placeras assurancesprutor med saltvatten.

Driften i fryshuset hör till de minst eldfarliga. Som därtill densamma medför ett ständigt övervakande av temperaturen i lokalerna, blir eldfaran ytterst ringa. Genom iakttagande av de ordningsföreskrifter, brandövningar och övriga åtgärder, som kunna framgå av det herrar Thorngren och Borgenstierna lämnade uppdraget, bör en synnerligen stor trygghet mot eldfara vinnas.

Vad som ovan sagts rörande Hallsbergs fryshus gäller i huvudsak rörande *Malmö kylhusbolags fryshus*.

De med statsunderstöd byggda *fryshusen i Norrköping och Linköping* äro av mindre kapacitet än ovan behandlade — respektive 480 ton och 340 ton — och hava därför hunnit byggas av tegel och betong. Om deras brandrisk är därför intet särskilt att säga. Anläggningarna äro nära sin fullbordan. Drifts- och brandsläckningsanordningar skola granskas liksom för övriga anläggningar.

De vid ett antal *andelslakterier* med statsunderstöd *utförda fryshusen* äro dels byggda av tegel och betong, dels ock av dessa material i kombination med trä. Deras kapacitet varierar mellan 150 ton och 800 ton. Dessa anläggningar äro delvis färdiga, delvis

nära sin fullbordan. Brandsäkerhetsanordningarna granskas här liksom vid övriga fryshus.

Svar å interpellation
(Forts.)

Sammanfattas vad här ovan anförts, så framgår,

att i lagerhus- och kylhuskommitténs efter verkställd utredning utan reservation avgivna förslag, vilket lagts till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, träkonstruktionen förutsatts skola komma till användning i såväl lagerhusen som kylhusen;

att kommissionen haft så mycket mindre orsak att frångå detta lagerhus- och kylhuskommitténs förslag, som träkonstruktionen långt framför järn och betong är att föredraga ej mindre för tillgodoseende av kravet på ett snabbt erhållande av erforderliga lagerlokaler för spannmål och kött än även ur kostnadssynpunkt;

att den från motsvarande tyska anläggningar vunnna erfarenheten talar för träkonstruktionens användning vid spannmålslagerhusen;

att av driftstekniska skäl för spannmålslagerhusen träkonstruktion är att föredraga framför betong;

att av samma skäl en del speciella anordningar vid såväl spannmålslagerhusen som fryshusen måst vidtagas, vilka visserligen ur eldfaresynpunkt äro mindre lämpliga, men vilkas risk genom vissa anordningar kunnat i väsentlig mån bortelimineras;

att vederbörliga åtgärder för avvärjande av eldfara vidtagits;

att icke driften med spannmålslagerhusens maskinerier och ännu mindre med fryshusens medför någon särskild brandrisk; samt

att på grund av den risk, som under nuvarande kristid är förknäad med upplagring av ifrågavarande förnödenheter, en skärpt bevakning i största möjliga utsträckning är avsedd att genomföras.»

Så långt kommissionen.

För egen del vill jag till en början framhålla, att beslutet om uppförande av ifrågavarande byggnader och om anvisande av medel därtill blivit av Kungl. Maj:tt fattade, redan innan jag i oktober 1917 blev chef för jordbruksdepartementet. Byggnadernas allmänna beskaffenhet var sålunda då redan fastslagen och byggnaderna delvis uppförda.

Vid bedömande av dessa byggnader ur brandsäkerhetens synpunkt må det väl medgivas, att de under normala tider sannolikt skulle utförts på annorlunda sätt än nu måst ske, men, såsom kommissionen framhållit, har främsta syftet nu måst vara att få dem färdiga så snart som möjligt, så att de kunde fullgöra sin insats i folkförsörjningen vid den tidpunkt, då de mest behövdes. För detta måls vinnade har man måst underkasta sig vissa risker ur brandsäkerhetssynpunkt. Då det likväl är naturligt, att man måste söka i möjligaste mån förminska dessa risker, hava en hel del åtgärder, vilka kommissionen närmare angivit, vidtagits i sådant syfte, och därvid har anlitats biträde av framstående fackmän inom brandväsendets område. Att likafullt eldsolvekor vid dessa byggnader kunna inträffa, varigenom vårt folks försende med livsmedel kan bliva i hög grad försvårat, är naturligtvis oförnekligt, och det är därför nödvändigt, att, därest ytterligare några ändamålsenliga åt-

Svar å interpellation.
(Forts.)

gärder kunna erbjuda sig till förebyggande av en sådan olyckshändelse, desamma måtte ofördröjligen varda vidtagna.

På interpellantens frågor vill jag därför svara, att det synes mig, att det vid ifrågavarande spannmålslagerhus- och fryshusbyggnader användda byggnads sättet och byggnadsmaterialet icke på önskligt sätt fyller kravet på brandsäkerhet men att man vid nämnda byggnadsarbeten sökt tillgodose detta krav, i den mån det med hänsyn till de omständigheter, under vilka byggnaderna tillkommit, överhuvudtaget varit möjligt. Därest ytterligare åtgärder i dylikt syfte visa sig utförbara, skall deras vidtagande icke underlåtas.

Vidare yttrade:

Herr Nilsson i Tånga: Jag ber att till herr statsrådet få framföra ett tack för det svar, som lämnats på den interpellation jag tagit mig friheten att framställa.

Svaret är ju så till vida tillfredsställande, som jag egentligen icke hade väntat mig något annat svar. Jag hade nämligen icke med interpellationen avsett eller ifrågasatt, att i de byggnadsföretag som fortskridit jämförelsevis långt skulle göras sådana ändringar, som realiter innebure, att ett annat byggnadsmaterial skulle komma till användning, utan syftemålet med min interpellation var att fästa uppmärksamheten på saken, för att, i den händelse flera liknande byggnader skulle uppföras eller om över huvud taget lagerhusbyggnadskommissionen ännu icke vidtagit dispositioner ifråga om anskaffning av material till byggnader som redan äro beslutade, man då måtte taga under allvarligt övervägande, om det kan anses rådligt att uppföra sådana byggnader av trä. Jag för min del är av den uppfattningen, att detta är icke blott riskabelt utan även i högsta grad olämpligt och att det, så vitt möjligt, borde hava undvikits. Jag medgiver, att denna fråga forcerades oerhört. Behovet av särskilt fryshus var i högsta grad trängande, och många samverkande omständigheter gjorde, att det måste forceras. Men det kan ändå ifrågasättas, om detta väger så tungt, att det uppväger de oerhörda risker, som i alla händelser äro förenade med att byggnaderna äro uppförda av trä. Vi få ändå erinra oss, att vi leva under tider av oerhört knapp tillgång på livsmedel och att livsmedlen skola lagras i dessa byggnader, som — det måste man säga — dock äro i högsta grad eldfarliga. Men, som sagt, det finnes knappast något att göra i fråga om byggnadsmaterialet för att minska denna fara beträffande de byggnader, som äro under uppförande.

Jag skulle kunna säga, att när lagerhusbyggnadskommissionen så starkt trycker på att man icke haft tillgång till annan byggnadsmaterial och att det därför icke varit möjligt att uppföra byggnaderna med annat än trä, tror jag mig med bestämdhet veta, att hade kommissionen i tid vidtagit kraftiga åtgärder, hade det varit möjligt att anskaffa betong åtminstone för fryshuset i Hallsberg. Jag kan emellertid icke underlåta att, med anledning av den redogörelse, lagerhusbyggnadskommissionen lämnat, inlägga en viss gensaga emot

åtskilligt av vad där säges. Kommissionen tycks nämligen vilja lägga hela ansvaret för att byggnaderna uppföras av trä på lagerhusbyggnadskommittén, och detta grundar man på ett uttalande, som kommittén gjort i sin framställning till Kungl. Maj:t om anslag för ifrågavarande ändamål. Där säga nämligen dessa kommitterade, att ur teknisk synpunkt kan material av vad slag som helst användas, armerad betong eller trä; men detta är uteslutande sett ur rent teknisk synpunkt. Och så säga kommitterade vidare, att trä erbjuder den fördelen att möjliggöra ett snabbt uppförande, och att vi ha överflöd på sådant här i landet. Men även detta uttalande är uteslutande gjort ur rent teknisk synpunkt. Frågan om eldfara eller icke eldfara skall ses från brandteknisk synpunkt, och det är en fråga, som kommer först senare, sedan man nämligen har planen klar. Den frågan förelåg egentligen icke nu. Men jag kan ändå lämna den upplysningen, att inom lagerhusbyggnadskommittén gävos uttryck för stora betänkligheter mot att dessa byggnader skulle uppföras av trä. Dessa betänkligheter avfärdades dock därmed, att det bleve en senare fråga att pröva. Kommittén kunde icke på ett så tidigt stadium, som då det var fråga om att göra en framställning till Kungl. Maj:t om anskaffande av medel härför, gå in på en prövning av byggnadernas säkerhet ur brandteknisk synpunkt. Detta är ock — tycker jag — orimligt att ifrågasätta. Nu stödja sig dessa kommitterade delvis på de sakkunniga, på dem som varit utsända till Tyskland för att där studera lagerhus- och fryshusbyggnader, och dessa säga, att där finnas dylika byggnader uppförda av trä. Ja, så är det, men de sakkunniga, som studerat detta, hava också i Wien besökt ett fryshus, som varit uppfört av betong. Det finnes sålunda icke uteslutande sådana byggnader, uppförda av trä. För övrigt är det nog så att där ha de i mycket stor utsträckning fått en provisorisk karaktär.

Nu är jag emellertid tacksam för de upplysningar, herr statsrådet lämnat i avseende på de försiktighetsåtgärder, som man bör vidtaga, och jag skulle blott vilja till sist uttala den önskan och förhoppning, att man måtte vidtaga alla möjliga åtgärder beträffande brandattiralj och dylikt för att i någon mån minska risken för eldsolycka.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag hade för blott ett par dagar sedan tillfälle att på ort och ställe titta på en av de lagerhusbyggnader, som äro under uppförande, nämligen lagerhusbyggnaden i Vara, en skyskrapa på 7 våningar och uppförd av trä. Nu kan det vara riktigt, såsom de sakkunniga ha sagt, att det är nödvändigt både för tidsvinstens skull och av ekonomiska skäl att bygga dessa lagerhus av trä, men det synes mig ändå, att man kunde ha undvikit att göra dem så eldfarliga som fallet blir, när de uppföras i så många våningar, icke mindre än 7, som skett åtminstone på den plats jag talar om, nämligen Vara. Där äro tomterna relativt billiga, och det borde inte ha varit omöjligt att bygga mera på bredden och mindre på höjden och därigenom väsentligt minskat eldfaran.

Svar & interpellation.
(Forts.)

Det är en känd sak, att man genom att bygga husen långa och genom att minska antalet våningar, ökar möjligheterna att begränsa utbruten eld till den härjade avdelningen, särskilt om man inrättar isolerande mellanväggar. Men därtill kommer, såsom personer med erfarenhet i saken veta, att spannmål förstöres fullt lika mycket eller ännu mer av vatten än av eld. I låga magasin med en eller högst två bottnar, kan det inträffa, då spannmålen ligger i stora högar, att det kan brinna i högens övre lager, men den spannmål, som ligger inne i högen, kan duga i alla fall, sprutar man däremot vatten över högen, blir den fullständigt förstörd. I varje fall kan det, om huset är uppfört i så många våningar, som jag här talat om, icke undvikas, att vatten därvid tränger igenom och förstör alltsammans.

Jag har velat göra dessa erinringar, då det kan vara nyttigt, att de bli beaktade, om det skall uppföras flera lagerhus på orter, där icke dyra tomtförhållanden lägga överstigliga hinder i vägen för att uppföra dessa lagerhus med en eller högst två bottnar i höjd men i stället sträcker ut husen på längden. Härigenom tror jag, att åtskilligt skulle vara vunnet med hänsyn till brandsäkerheten.

§ 8.

Herr *Normans* vid kammarens sammanträde nästlidna gårdag gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående storleken av inom landet befintliga förråd av brödsäd och mjöl m. m. föredrogs härefter; och blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid:

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

- nr 272, av herr *Sköld m. fl.*;
- nr 273, av herr *Hansson* i Mora-Noret;
- nr 274, av herr *Björck*; och
- nr 275, av herr *Hallén*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionerna:

- nr 276, av herr *Karlsson* i Nynäshamn; och
- nr 277, av herr *Hage*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionerna nr 278 och 279, av herr *Lindman m. fl.*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 280, av herr *Nylander*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 281, av herr *Nylander*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 282, av herrar *Vennerström* och *Werner*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 283, av herr *Vennerström m. fl.*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 284, av herrar *Vennerström* och *Werner*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna nr 285 och 286, av herr *Sjölander*;

till jordbruksutskottet motionen nr 287, av herr *Olofsson*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 288, av herr *Andersson* i Fiskebäckskil; och

nr 289, av herr *Berglund m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 290, av herr *Welin*; samt

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna:

nr 291, av herr *Tengdahl*;

nr 292, av herr *Kjellberg*; och

nr 293, av herr *Möller m. fl.*

Härpå föredrogs motionen nr 294, av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av ändrade eller nya bestämmelser i avseende å vissa före kristiden avslutade kontrakt; och begärdes ordet därvid av

Ang. återtagande av en motion.

Herr *Magnusson* i Skövde, som yttrade: Herr talman! Då ifrågavarande motion, som innebär ett yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t, likväl ansetts vara av innehåll att böra falla under ständigt utskotts behandling, skall jag å egna och mina medmotionärens vägnar be att få återtaga densamma.

Denna anhållan bifölls.

Vidare remitterades:

till kammarens andra tillfälliga utskott motionerna:

nr 295, av herr *Olsson* i Berg *m. fl.*; och

nr 296, av herr *Welin*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 297, av herr *Ericson* i Funäsdalen *m. fl.*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 298, av herr *Ericson* i Funäsdalen *m. fl.*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 299, av herr *Johansson* i Sollefteå *m. fl.*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna:

nr 300, av herr *Nilsson* i Tånga; och

nr 301, av herr *Kjellberg*; samt

till kammarens femte tillfälliga utskott motionerna:
nr 302, av herr *Vennerström* och
nr 303, av herrar *Osberg* och *Nilsson* i Tånga.

Ang. återta-
gande av en
motion.

Vid härpå skedd föredragning av motionen nr 304, av herr *Osberg m. fl.*, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av hästavelscentra även för de nordsvenska och belgiska raserna begärdes ordet av

Herr *Osberg*, som yttrade: Herr talman! Då jag finner, att det skulle möta formella hinder för att remittera den i går av mig avgivna motionen till tillfälligt utskott, skall jag för egen del och å mina medmotionärers vägnar hemställa om tillstånd att få återtaga denna motion.

Herr *Osbergs* ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

Ang. återta-
gande av en
motion.

Sedan motionen nr 305, av herr *Welin*, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av förbud mot fotografiskt arbete å sönd- och helgdag nu föredragits, yttrade

Herr *Welin*: Herr talman! Då jag erhållit upplysning om att denna motion är av beskaffenhet att böra falla under ständigt utskotts behandling, ber jag få återtaga densamma.

Jämväl denna anhållan bifölls av kammaren.

Slutligen överlämnades till konstitutionsutskottet motionen nr 306, av herr *Engberg m. fl.*

§ 10.

Vid föredragning härpå av statsutskottets memorial, nr 11, med anledning av remiss från första kammaren av en utav herrar G. H. von Koch och A. Pers väckt motion biföll kammaren utskottets hemställan, med förklarande att motionen vore av beskaffenhet att böra behandlas av bankoutskottet.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 12, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr J. B. Eriksson i Grängesberg m. fl. väckt motion.

Med bifall till utskottets hemställan beslöt kammaren överlämna ifrågavarande motion till behandling av bankoutskottet.

§ 12.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 2, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående ändring i villkoren för statsbidrag till mindre fiskehamnsbyggnader.

Kammaren biföll utskottets hemställan och beslöt överlämna motionen till statsutskottet.

§ 13.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 43 av sjunde huvudtiteln och i propositionen angående tilläggsstat för år 1918 under punkt 16 av samma huvudtitel gjorda framställning om förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt blev av kammaren bifallet.

§ 14.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till

Interpellation.

Herr V e n n e r s t r ö m, som yttrade: Ett bittert och blodigt inbördeskrig rasar mellan Finlands borgerliga regering och dess revolutionära, mellan borgarklassen och arbetarne, mellan de vita gardena och de röda. Från såväl finskt som svenskt håll drives den livligaste agitation för att Sverige skall. antingen direkt eller indirekt, ingripa med väpnad makt på den förra sidan. Samma aktivistiska element som 1915 och 1916 arbetade för Sveriges språng utanför neutralitetens tryggade område, vilja nu medelst mobilisering av alla tillgängliga, opinionsbildande krafter locka Sverige till ett ensidigt partitagande, som drager med sig hotande krigiska förvecklingar.

Man vill förmå de svenska statsmakterna till väpnad intervention i Finland på de borgerliga skyddsgardenas sida. Man vill pressa regeringen att tillåta transitering genom Sverige av i andra länder inköpta vapen. Man vill förmå den att medge rätt till export från Sverige av vapen, som inom vårt land inköpts för den enas av de stridande parterna räkning. Massinköp av svenska vapen organiseras. I tidningarnas spalter lysa annonser om köp av mausergevärd och andra vapen. Det förmåles att vapenuppköpare resa omkring på landsbygden, och att t. o. m. skytteföreningarnas med hjälp av svenska statsmedel åstadkomna gevär upphandlas för export till Finland. Kunna vapnen icke forslas dit med lagen, så finnas utvägar att mot lagen smuggla dem till avsedd destinationsort. Enstaka frivilliga värvas, och planer synas vara å bane att på svensk mark sammanfoga väpnade styrkor för överförande till Finland.

Varje eftergift för de intressen och krafter, som pocka på inblandning i Finlands inre angelägenheter, betyder vare sig partitagandet sker genom statsmakternas eget initiativ eller med deras

Interpellation.
(Forts.)

benägna tillstånd, att Sverige glider nära krigets avgrund. Ett krig med arbetarrepubliken i Ryssland och demokratierna i Finland skyntar som en överhängande, en oundviklig fara. Vårt land, som i tre och ett halvt år lyckats hålla sig utanför världsbranden, skall, tack vare vapenslamrande svenske mäns äventyrligheter, slungas in i och förtäras av lågorna. Detta får icke ske. Sveriges fredsvänliga demokrati kräver, att den regering, som bygger på tvenne neutralitetens och fredens partier, fast och beslutsamt avvisar dem, som nu spela tärning med Sveriges öde. Det är nödvändigt, att full och snar klarhet bringas över regeringens ställning till dessa skickensediga frågor, som gälla landets och folkets välfärd, kanske dess vara eller icke vara.

Jag anhåller därför om andra kammarens tillstånd att till herr statsministern få ställa följande frågor:

1. Är regeringen besluten att icke företaga någon väpnad intervention i Finland?
2. Är regeringen besluten att vägra rätten till export av vapen från Sverige till Finland och att med all kraft tillse att nu gällande exportförbud å vapen strängt upprätthålles?
3. Är regeringen besluten att vägra rätten till transitering genom Sverige till Finland av vapen från annat land?
4. Är regeringen besluten att hindra alla försök att på svensk mark organisera väpnade kårer för översändning till Finland?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 15.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman.

§ 16.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av väckt motion om tullfrihet för kalciumkarbid och bariumkarbid; och lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ödström</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 8 febr.,
» <i>Nilsson</i> i Malmö	» 8 » » » 8 » ,
» <i>Werner</i>	» 3 » » » 8 » ,
» <i>Flognfält</i>	» 3 » » » 7 » ,
» <i>Eklund</i>	» 6 » » » 8 » ,
» <i>Norin</i>	» 8 » » » 11 » ,
» <i>Sjögren</i>	» 10 » » » 7 » ,
» <i>Öberg</i>	» 10 » » » 9 » ,
» <i>Persson</i> i Björshyholm	» 10 » » » 7 » ,
» <i>Olsson</i> i Rösta	» 14 » » » 8 » ,
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	» 10 » » » 9 » ,
» <i>Aarnseth</i>	» 5 » » » 7 » och
» <i>Nilsson</i> i Bonarp	» 6 » » » 11 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,34 e. m.

In fidem
Per Cronvall.